

DIALOG OG DANNELSE

3.g 2024/25



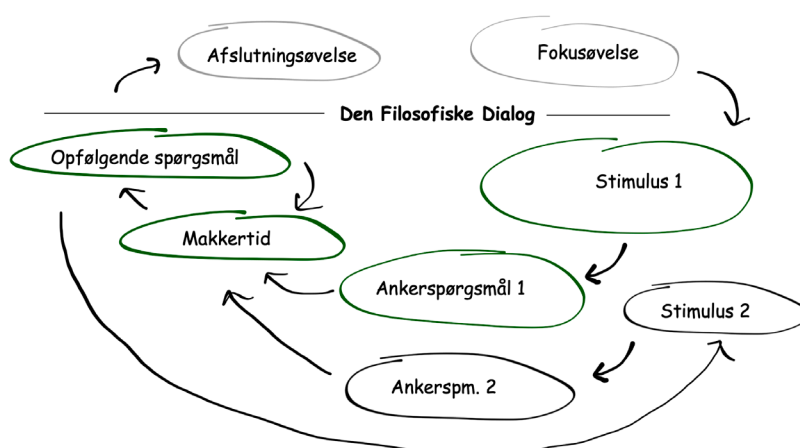
Forord

I 3.g vil Dialog og Dannelse fortsat trække på principperne for den filosofiske dialog, herunder at understøtte eleverne i at formulere deres tanker sammen med andre, at lytte til andres ideer og i fællesskab udforske, hvad og hvordan vi tænker om verden, hverdagen og det at være til i forhold til andre mennesker.

Det vil dog bygge videre på elevinddragelse fra 2.g og i højere grad tage form som et Klasseråd, hvor der afsættes tid og rum til samtalen om, hvad der rører sig i klassen og på skolen.

Indhold

Det Dialogiske Klasserum	3
Lektioner (cases)	
Lektionsplan	4
Lektion 1 - Case: Skal flere unge i gymnasiet?	5
Lektion 2 - Case: Fag og Studieretninger	7
Lektion 3 - Case: Sabbatår	10
Det filosofiske spørgsmål og spørgeteknik	13



Det Dialogiske Klasserum

I 3.g er tanken, at Det Dialogiske Klasserum, herunder dialogkredsen og facilitatorrollen fortsat bruges som ramme. Det anbefales at opstille stolene i en åben cirkel eller halvcirkel, da det er lettere at føre en fælles dialog, hvis alle kan se og høre hinanden. Desuden skabes der et frit rum i midten, hvor genstande, noter eller lignende kan fungere som fokuspunkt.

Man kan lade elevrådsrepræsentanterne facilitere dialogen og dermed indtage facilitatorrollen. Den gode facilitator skal undlade at styre dialogens indhold og retning, men samtidig sikre en rammesætning, der forhindrer, at dialogen ender i usammenhængende snak uden fremdrift. Facilitator skal undlade at være part i diskussionen og holde sig så neutral som mulig. Der kan indføres en talebold, dvs. en bold eller andet, som man giver til den, der taler.

Principperne fra 1.g og 2.g er stadigvæk bærende, hvor én taler ad gangen, og man sidder ikke med hånden oppe, men venter med at markere, til der er talt ud.

Rammer

- Format: 3 halve moduler (45 minutter).
- To lærere til en klasse. Klassen kan deles op, hvis der er ledige lokaler.
- Når eleverne har fuldført dialog og dannelsesmoduler i alle tre år, vil de modtage et diplom.

Forud for hvert af de tre Dialog- og Dannelses-moduler kan man spørge elevrådsrepræsentanterne og klassen om de har inputs til et tema. Hvis ikke, kan følgende tre cases bruges. Casene er udviklet på baggrund af inputs fra elevrådet.

- 1) Case: Skal flere unge i gymnasiet?
- 2) Case: Fag og studieretninger
- 3) Case: Sabbatår

Man er naturligvis også velkommen til selv at udvikle en case (se afsnittet "Det filosofiske spørgsmål og spørgeteknik").



Lektionsplan (grundideen /skabelon)

1. Kort introduktion til eleverne.

Læreren repeterer principperne for Dialog og Dannelse fra 1.g og 2.g, specielt at modulerne skal forbedre elevernes evne til at indgå i en dialog, til at lytte, til at tænke og til at begrunde egne tanker.

I 3.g strækker forløbet sig over 3 lektioner af 45 min.

Reglerne for dialogen som eleverne kender fra 1.g og 2.g præsenteres:

Regler for dialogen (skrives på tavlen)

1. Man må kun tale, hvis man har pingvinen.
2. Man markerer (dog ikke mens andre taler).
3. Man er stille, når facilitator rækker pingvinen i vejret.
4. Man opfører sig respektfuldt og lytter aktivt til de andres indlæg.

2. Den filosofiske dialog

2.1 Cirkelform

Eleverne placeres på stole i en åben cirkel, så alle kan se hinanden.

Læreren står altid udenfor cirklen for at undgå at blive det fysiske midtpunkt.

2.2 Stimuli

Stimulus kan eksempelvis være en kort fortælling, der fører eleverne hen til det filosofiske spørgsmål. Den skal være engagerende men må ikke farve dialogen. Eksempler på stimuli kan også være rekvisitter på gulvet fx billeder, ord mv.

2.3 Det filosofiske ankerspørgsmål

Det filosofiske ankerspørgsmål stilles, og der gives tid til **makkersnak**.

Ankerspørgsmålet gentages, og ideer høres i **plenumdialog**.

Bed altid om begrundelser: Vil du sige lidt mere om det? Kan du sige mere? Kan du uddybe [...]?
Hvem ville være uenig i det, vi har sagt? Hvad ville vedkommende sige?

Stil **opfølgende spørgsmål** og gentag ankerspørgsmålet løbende, så dialogen holdes på sporet.
Stilles et nyt ankerspørgsmål, gives der igen tid til makkersnak.

Lektion 1

Case: Skal flere unge i gymnasiet?

Materiale

De tre ark lægges på gulvet i midten af cirklen

- Forside, citat, illustration og forslag til EPX-skema fra regeringens folder/udkast om kommende gymnasiereform: "Forberedt på fremtiden – flere i gymnasiet".
- Billede af de tre indgange til gymnasiet.
- Regeringens forslag til skema for fremtidens gymnasium.

Stimulus 1

"Du kender det måske. Du har slidt dig igennem de sidste afleveringer til sent ud på aftenen for at aflevere til tiden. Du har læst hjemmefra for at være forberedt til engelsk-modulet. Det er til tider et hårdt slid at gå i gymnasiet. Når du så sidder i klassen, oplever du, at mange af dine kammerater ikke har læst og forberedt sig. I er kun et par stykker, der kan være med i debatten, som din lærer har forberedt ud fra jeres lektier. Flere kommer for sent til timen eller sidder på deres computer og er ikke med i, hvad der foregår i modulet. I gruppearbejdet er I også kun et par stykker, der har en faglig snak og svarer på spørgsmålene. Og da I kommer tilbage til modulet, brokker din lærer sig over de manglende afleveringer...

Er det noget du genkender fra din egen skolegang her i gymnasiet? Kommer for mange unge i virkeligheden på STX? Unge som måske slet ikke egner sig til eller er motiveret for at læse tekster, analysere, lære sprog og matematik på et højere niveau – og som i virkeligheden vil trives bedre på en anden slags uddannelse end STX?

Det mener regeringen. Derfor har de foreslået en gymnasiereform, som skal træde i kraft fra 2030. Her skal flere unge i gymnasiet, MEN gymnasiet får ny betydning. Her skal også være mulighed for, at man har fag, der danner den enkelte til at vælge håndværksfag og mere erhvervsrettede uddannelser efter gymnasiet, så som frisør, tømrer, social-og sundhedsassistent, pædagog mm. Gymnasiet skal altså dække over tre indgange til gymnasiet: STX – EPX – HHX.

Se fodnoten for uddybning af EPX .

EPX skal være en indgang til en gymnasieuddannelse, men hvor du fx ikke har Oldtidskundskab og Historie og ikke går op i de boglige fag. I stedet skal der undervises mere i forskellige værkstedsfag, og dansk og engelskfaget skal være mere erhvervsrettet. På den måde kommer flere unge i gymnasiet, og med EPX vil flere komme videre på erhvervsuddannelser efter gymnasiet. Og det har samfundet brug for.

På EPX er der måske bedre plads til dem fra klassen, som ikke orker Oldtidskundskab og historie, og ikke kan se formålet med at læse romaner i dansk og engelsk.

Ankerspørgsmål 1

Synes du, at det er en god idé med EPX, dvs. et mere erhvervsrettet gymnasium, som også får studenterhue på, når man har færdiggjort sin ungdomsuddannelse? Eller er huen forbeholdt de boglige gymnasieretninger?

Makkertid og efterfølgende plenumdialog

Eleverne snakker sammen i makkerpar, før læreren faciliterer dialogen i hele kredsen.

Opfølgende spørgsmål

- Hvad indebærer en god ungdomsuddannelse for dig? Hvad skal man lære her?

Ankerspørgsmål 2

Er det en god idé, at STX og EPX og fx HHX skal gå sammen under samme tag – så de unge på tværs af uddannelser kan være sammen i fritiden og til festerne?

Makkertid og efterfølgende plenumdialog

Ankerspørgsmål 3

Ville du have valgt noget andet end STX, hvis du havde haft mulighed for fx EPX?

Makkertid og efterfølgende plenumdialog

Opfølgende spørgsmål

- Hvorfor valgte du STX og ikke HHX eller HTX?

Ankerspørgsmål 4

Tror du, at STX vil blive mindre eller mere populær end det er nu, hvis man hæver adgangskravet/karaktergennemsnittet og opretter EPX?

Makkertid og efterfølgende plenumdialog

Opfølgende spørgsmål

- Hvordan tænker du GHG i fremtiden?
- Skal GHG fortsætte som ren STX eller ville det være en god idé at invitere EPX og fx HHX indenfor her?

Lektion 2

Case: Fag og Studieretninger

Materiale

Ark lægges på gulvet i midten af cirklen

- Gymnasiefag på A4-ark (er laminerede og lægges på gulvet)
- Udsagn om almen dannelse (er laminerede og lægges på gulvet).

Stimulus 1

“I går nu i 3.g og kan se studenterhuen foran jer. Da I begyndte i gymnasiets grundforløb, skulle I vælge studieretning, og mange faktorer gjorde sig garanteret gældende: Alt lige fra faglige interesser, styrker og svagheder til vennernes valg, forældrenes pres eller uddannelsesmuligheder. Måske står I med følelsen, at det blev akkurat, som I forestillede jer. Måske slet ikke. Måske har I lært noget, I slet ikke havde fantasi til at forestille jer, da I valgte studieretningen. Og hvordan med de øvrige fags bidrag til jeres uddannelse, almene dannelse og tanker om fremtiden...?”

Ankerspørgsmål 1

Har din studieretning levet op til dine forventninger?

Makkertid og efterfølgende plenumdialog

Eleverne snakker sammen i makkerpar, før læreren faciliterer dialogen i hele kredsen.

Opfølgende spørgsmål

- Hvorfor valgte du i sin tid din studieretning?
- Hvordan tænker du din studieretning kommer til at præge dit valg af videregående uddannelse?
- Havde du valgt en anden studieretning, hvis du kunne vælge om?
- Har din studieretning gjort dig klogere på tilværelsen?

Ankerspørgsmål 2

Er der fag, såvel i studieretningen som i hele gymnasiets fagrække, du kan tage videre med i livet?

Makkertid og efterfølgende plenumdialog

Eleverne snakker sammen i makkerpar, før læreren faciliterer dialogen i hele kredsen.

- Ark med diverse gymnasiefag inddrages.

Ankerspørgsmål 3

Er almen dannelse vigtigt?

Makkertid og efterfølgende plenumdialog

Eleverne snakker sammen i makkerpar, før læreren faciliterer dialogen i hele kredsen.

- Ark med udsagn om almen dannelse inddrages (se udsagn nedenfor)

Udsagn om almen dannelse

Udsagn 1: "Almendannelse er almen i den forstand, at den er for alle og angår dannelsen af det, der gør os alle til mennesker. For den unge handler det at blive menneske - om at danne sin personlighed. Ens personlighed er den måde at forholde sig til andre og verden på, der er karakteristisk for den enkelte og gennemgående i forskellige sammenhænge. De unge vil typisk danne sig i fællesskaber med dem, der forholder sig på samme måde til de erfaringer, de har gjort, og hvor de er sammen om at dyrke den samme stil og smag."

/Lars Geer Hammershøj, DPU

Udsagn 2: "Man dannes i mødet med større verdener. I gymnasiet er det universelle verdener i form af de videnskabelige fag. Tidligere var antagelsen, at bestemte fag var almendannende og udtryk for bestemte dannelsesidealer, såsom humanitet (old og græsk), det nationale (dansk og historie) og oplysning (fysik og samfundsfag).

I dag er denne forestilling om almengyldige dannelsesidealer blevet problematiseret. I stedet er antagelsen, at alle fag kan danne. Men om et fag faktisk danner afhænger af, om undervisningen formår at åbne faget som større verden eller ej. Det sker, når eleven oplever, at faget er en interessant fortælling om at være del af noget større."

/Lars Geer Hammershøj, DPU

Udsagn 3: "Gymnasieskolen er ret beset ikke en uddannelse, selvom den omtales som en 'ungdomsuddannelse'. Gymnasiet uddanner ikke til noget som helst, men det forbereder derimod til at tage en uddannelse i et bestemt fag eller til en specifik profession. Gymnasiet er studieforberegende, men det er frem for alt almendannende og har været det siden 1850. Gymnasiet er kort sagt en dannelsesanstalt og ikke en uddannelsesinstitution. Hvor uddannelser er sagligt og fagligt specialiserede og erhvervskompetencegivende, da er gymnasiet almendannende i kraft af sin samlede, brede fagvifte, der åbner verden for individuelle dannelsesprocesser."

/ Jens Erik Kristensen, DPU

Udsagn 4: "Det antropocæne indebærer, at "det almene" i dag må forstås som det samlede liv i den livskritiske jordzone. Videre må almendannelse handle om at udfordre, støtte og opfordre elever til at blive klogere på, udforske og øve sig i at realisere måder at være tilstede i den livskritiske zone på – dog ikke blot omkring menneskelige aktiviteter, men dialogisk sammen med ikke-mennesker med henblik på fælles interartsligt samarbejde omkring et fælles godt liv. Tilsvarende må fagrækken og fagene nyudvikles."

/ Mikael Paulsen, SDU

Udsagn 5: "Formålet med gymnasieskolen – og dette er i sandhed dens ædleste og højeste formål – er at forhindre, at de unge vokser op og bliver idioter."

/ Jakob Friis Andersen, gymnasielærer i filosofi

Lektion 3

Case: Sabbatår

Materiale

Ark lægges på gulvet i midten af cirklen til stimulus 2.

- Billeder af sabbatår (er laminerede og lægges på gulvet)
- Udtalelser om sabbatår (er laminerede og lægges på gulvet)
- Post-it-blok

Stimulus 1

”Det er langt størstedelen, som efter studentereksamen bruger et til to sabbatår til at opleve verden, arbejde og/eller flytte hjemmefra. Nogle har kun brug for et sabbatår. Andre tager to til tre sabbatår. Du har nu afsluttet din skoletid, forladt GHG og besluttet dig for at tage ét sabbatår, inden du vælger og begynder på din videregående uddannelse.”

Ankerspørgsmål 1

Er det godt at tage et eller flere sabbatår?

Makkertid og efterfølgende plenumdialog

Eleverne snakker sammen i makkerpar, før læreren faciliterer dialogen i hele kredsen. Hvert makkerpar kan få udleveret blyant og post-it.

Opfølgende spørgsmål

- Hvad skal et sabbatår bruges til?

Forslag til læreren, hvis eleverne går i stå

- Tjene penge til at kunne flytte hjemmefra
- Supplering af studentereksamen med yderligere fag
- Arbejdsmarkedserfaring
- Frivilligt arbejde
- Politisk arbejde
- Højskoleophold
- Rejse på må og få/Backpacking
- Udenlandsophold, som giver indblik i andre kulturer, som fx au-pair eller guide
- Lære et (nyt) sprog

Ankerspørgsmål 2

Er sabbatår et 'must'?

Makkertid og efterfølgende plenumdialog.

Opfølgende spørgsmål

- Giver det tid til at overveje karrierevalg?
- Kan det styrke dig i dit videre uddannelsesforløb, fx til at søge ind på kvote 2?
- Eller kommer du så langt væk fra uddannelsessystemet, at det bliver sværere at starte op igen?
- Giver det dig andre kompetencer end dem, du har lært i skolen?
- Giver det dig fornyet energi?
- Selvudvikler det dig?

Stimulus 2

Nedenfor ses et par udtalelser om sabbatår

To udtalelser vælges. De læses højt for eleverne.

De fire billeder lægges på gulvet.

Makkertid og efterfølgende plenumdialog.

Udtalelser om sabbatår

A

Mikkel Haarder, underdirektør i Dansk Industri, konstaterede i P1 Morgen, at de unge »er gået i stå«, han opfordrede til, at »man skal holde sig i gang«, for »ellers ender man som ufaglært student«, samtidig med at deres valg giver et tab på ikke mindre end 18 milliarder kroner strukturelt i Danmarks BNP.

<https://www.information.dk/indland/leder/2022/07/koster-staten-milliarder-naar-unge-tager-sabbata-ar-goer-alligevel>

Udtalelser om sabbatår

B

Flere af studenterne fra 3.x gav udtryk for, at de ikke havde overskud til at tænke på verdens problemer, mens de gik i gymnasiet. Som Silje Helene Rasmussen sagde, var klima og krig svære spørgsmål at engagere sig i, fordi hun lever »i et konkurrencesamfund«.

»Det er nok også derfor, at jeg nogle gange lægger mine tanker lidt væk fra klimaet. Fordi vi hele tiden er under et konstant pres med os selv. Man skal være nogen, blive til noget, og samtidig kan du ikke helt selv bestemme, for der er alle de her krav,« sagde hun.

Vi må ikke give de unge en følelse af, at de har så travlt, at de ikke kan stoppe op og tage stilling til det, der sker omkring dem. Og hvis de unge har brug for tre år til at gøre andre ting end at gå på en uddannelse, så lad dem gøre det.

<https://www.information.dk/indland/leder/2022/07/koster-staten-milliarder-naar-unge-tager-sabbatar-goer-alligevel>

C

At tage to eller tre sabbatår, hvor man finder ud af, hvad man vil, og så gå efter dét – eller at begynde på en uddannelse direkte efter gymnasiet for så at finde ud af, at det ikke var det rette, og droppe ud igen?

Det er desuden en helt igennem usympatisk tanke, at man efter ti års folkeskole og tre års gymnasium ikke må tage sig en længere pause, hvor man tilmed står op hver dag og går på arbejde, uden at skulle høre på, hvor uansvarlig man er.

I dag er der et ufatteligt højt antal unge, der mistrives eller er stressede. At presse dem videre i uddannelsessystemet, før de er klar, vil nok ikke hjælpe på den statistik...

Det må da være en fælles borgerlig kamp, at man skal kunne tage nogle sabbatår for at blive et ordentligt, dannet menneske.

Kristijan Vukicevic er uddannelsesordfører for Konservativ Ungdom

<https://www.information.dk/debat/2022/08/konservativ-ungdom-borgerlige-stemmer-burde-kaempe-unges-frihed-holde-sabbataar>

D

Spildte sabbatår resulterer hurtigt i ensomhed og meningsløshed. Som jeg havde det. Og sådan ved jeg, flere af mine venner og bekendte har det. Vi er kommet ud på den anden side af det 12-tals ræs, som gymnasiet egentlig er. Og vi vil jo stadig præstere, som vi igennem vores ganske skolegang er blevet opildnet til. Så det at ligge under dynen, kigge op i loftet og se reels på Instagram dagen lang er bare ikke nok. Det er der, sabbatårsstressen begynder.

https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art9402439/Studentertidens-lykkerus-erstattes-nemt-af-sabbat%C3%A5rets-meningsl%C3%B8shed?srsId=AfmBOoqbmZtx1sJThu5yxmmYfGECZWkgbx-pqVxQsnEs_0Nx22mjMAQ8k

Det filosofiske spørgsmål og spørgeteknik

Som nævnt i introduktionen er man naturligvis også velkommen til selv at udvikle en case, herunder formulere ankerspørgsmål og opfølgende spørgsmål.

Det filosofiske spørgsmål og spørgeteknik

Som facilitator skal man være opmærksom på måden, man stiller spørgsmål på. Det gælder både ankerspørgsmål, som sætter gang i dialogen, opfølgende spørgsmål og spørgsmål til elever, der har bidraget.

Åbne spørgsmål er gode, når man vil invitere til dialog. Dvs. spørgsmål som er indholdsmæssigt åbne. De åbne spørgsmål skal dog helst formuleres som grammatisk lukkede spørgsmål, der kan besvares med "ja" eller "nej", fordi de er nemmere at forholde sig til i dialogen end dem, som er formuleret som grammatisk åbne. Et eksempel er "Er aktiv dødshjælp moralsk ok?".

Når en elev har budt ind på et indledningsspørgsmål med et "ja", "nej" eller "både/og", kan man stille det oplagte, opfølgende spørgsmål: "Hvorfor?". Det viser eleverne, at de kan byde ind med alle deres tanker og ideer, så længe de er villige til at give en begrundelse. Det kan udvides med "Kan du sige lidt mere om det?" eller "Kan du give et eksempel?" afhængigt af, hvad der giver mening i konteksten.